

کرور و الحاق بگیرند مؤسین از مجلس آنوقت بدهند
بایدانست برای چه مصرفی میخواهند.

سعدالدوله - این مذاکرات شد صورت هم فرستادند در همان مجلس قبول شد و کلاه هم حق دارند بمصارف استقراض رسیدگی کنند.

آقامیرزا ابوالحسن خان - رفع حوائج دولت بملت است باید آنها را معجل مخارج خودشان را نشان بدهند.

سعدالدوله - امروز از دولت بخواهید تجدید از سابق که میخواهند دواثر خودشان را محدود نمایند ترتیب این دواثر مخارج میخواهند حالا ما جای دور نمیرویم فقط در همین مجلس چقدر خرج دارید که گفته میشود مجلس شورای ملی حالا نه مواجب دارند این اجزاء نه چیز دیگر هر وقت از بله های این عداوت بالامی آید تمام اجزا جلوشما را میگیرند که ما چقدر مامست آمده ایم یک پول بماند نماند من نمیتوانم روی قالی خشن بنشینم صندلی این مجلس آو این مجلس یک کرور پول لازم دارد.

آقامیرزا ابوالحسن خان - از برای این مجلس پول میخواهید و از برای هر شهری ترتیب بدیده از طرف دولت باید گذارده شود باید بگویید مصارف آنها چیست که ملت تدارک کنند حالا که گفته اند راه بنسازید و بدهید شاید ملت هم از برای رفع حوائج اظهاری بکنند و بخواهد برای چه مصرف بخواهند شاید گفتند از برای مصارف شخصی میخواهیم.

آقا سید ولی الله خان - یک جمله از حرفهای زیاد شما صحیح است.

سعدالدوله - این چهار کرور از برای فرض سابق است هنوز سفراء را هیچ نداده اند.

آقا سید حسن تقی زاده - معلومات شخصی جایز نیست که شما اظهار میکنید خودشان بگویند.

سعدالدوله - آقا در مجلس خوانده اند ما میدانند.

آقا سید حسن تقی زاده - نه آنها بدانند نمیشود به علم البتین هم نمی شود باید معلوم نمایند ما بدانیم.

سعدالدوله - شما نبودید آن روز شرحی بمجلس طرح نبودند که ملت استاده اند مراضی نمی شویم از خارجه قرض نمائید مجانی میدهم من این میانه برخاستم گفتم مجانی چرا قرض بدهید از آن طرف تادیب آخر بر میدارید.

آقا سید حسن تقی زاده - باین شرط فرعه داده شده باید تازه برسند.

سعدالدوله - یعنی برای چه شرط فرعه؟

آقا سید حسن تقی زاده - باید در تحت رسیدگی بیاید برای چه میخواهند.

رئیس - اینها تکرار مطلب است وزیر مالیه میآید معلوم می شود.

سعدالدوله - حالا مذاکره استقراض نیست حالا اینست که مذاکره قرض از خارجه را رفع نمائید و بانک ملی را قوت بدهید مای خواهدیم سرمایه خودتان را معلوم نمائید.

رئیس - حالا رقه از صدارت رسید آقای تقی زاده هم مطلب دیگر دارند ولی فرمایش جناب عالی را باید صورت داد که سرمایه مبین شود ولی رقه مؤخر است مذاکرات مالیه که بمیان آمد معلوم می شود.

آقا سید حسین - مستند بعضی ها که صاحبان فهرست میباشد بیایک بدهند.

آقا شیخ حسین سر باز که سهام نمخواهد.

سعدالدوله - مطلبی که عرض کردم راجع بکافه قزوبین مقصود این بود طوری در قلوب اثر بکنند که اعیان و اشراف و رجال کمکی بیایک نمایند.

حاج شیخ محمد تقی - از همدان چند نفر قبول کردند که اینها پول بدهند از قبیل ضیاء الملک ناصر الملک و عنایت الملک ولی نمیدانیم بچه مجری داخل شویم.

سعدالدوله - خطاب من باشخص نیست که بعضی از متولیان را مجبور بکنیم خطاب من طرف من غیرت و محبت این مردم ایران بود.

حاج شیخ محمد تقی - چه کار داریم با ساسانی اشخاص.

آقا شیخ حسین - چرا بشخص صحبت می کنید که بکنفر خواهد گفت چرا ناموس مرا بیاد می دهید این مرد محترم جناب سعدالدوله بقدری گوش نموده که چه بگویم هیچ کس قبول کردند ابتدا اقدامی ننمودند.

حاج شیخ محمد تقی - اسم لازم بود که مجرای او معلوم شود بی ربط نگوییم.

آقا شیخ حسین - آقای حاج شیخ علی بك عبارت خلاف شرع در این نظامنامه بدیده بود که قلم کشیدید اعانه با آنها خلاف شرع است این کردن کلفت ها بخورند و بوفور کشیدن مشغول بشوند این خلاف شرع نیست که بکنفر واعظ برود بالای منبر بگوید این مذاکرات مجلس خلاف شرع است.

آقا سید مهدی - حالا خلاف شرعی نشده.

آقا سید ولی الله خان - بوجوب اکیبون معین است از روی تاریخ من نمیتوانم ثابت نمایم از چند سال قبل ثروت ایران نزد اشخاص جمع شده از کولاعیان است نه ما میکنم که آنها بگویند کسک نمایند.

مذاکرات دارالشورای ملی
پنجشنبه ۸ محرم الحرام ۱۳۲۰

آقامیرزا ظاهر - خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۶ محرم را قرائت نمود.

رئیس - جناب مستشارالدوله روز سه شنبه سئوالاتی در خصوص که کفرمودند بنیاد آقای وزیر مالیه تشریف بیاورند سئوال و جوابی بشود حالا جناب وزیر مالیه تشریف آورده اند فرمایشی دارند بگویند.

مستشارالدوله - چند روز قبل مستدعیات اهالی آذربایجان و اینجا در باب ماده هفت گانه که پیشنهاد دولتیان نمودیم یکی از آن مهزل مسیو نوز و مسیو یریم بود که آنها را تغییر بدهند بالصراحت دولت قبول فرمود بعد فرار شد اداره کمرک رسماً در تحت نظارت وزارت مالیه باشد و حضرت اجل آقای وزیر مالیه قرار بدهند بترتیب معین در تحت رسیدگی بکنفر بلژیکی باشد تا این روزها معلوم شده غیر اذین ترتیب که بایستی حضرت عالی معمول فرمائید مجری نمودند عرض میکنم اولاً مسیو نوز و مسیو یریم مهزل شدند یاخبره کویا ظاهر آ که منصوب بودند باطلناً منصوب تر شدند و مسیو کینه را گذارده اند بدستور العمل خیالشان رفتار میکنند ثانیاً فرار بود بکنفر مشاور یا بکنفر برسم نیابت از بلژیکیها یا فرنگیها علی العجابه باشد حالا معلوم

نشده بکی تمویل داده اند و از فرار بیکه مذکور داشته اند اسناد لازمه را که نزد مسیو نوز و مسیو یریم بوده و نوشته های بیکه سندیت داشته در ابطال آنها کوشیده بلکه مسوزانیده اند اسناد بیکه عند الحاجة وعند الحساب لازم آتی است و چون معلوم نیست مدیر اداره کمرک کبست و بیکه کرده اند هنوز دست خیانت آنها بزااست در این خصوص از حضرت اجل وزیر مالیه در مواد از بیه سئوال میکنم اولاً مسیو نوز و مسیو یریم مهزل شدند یاخبره و بدستور العمل آنها کینه در چه کار مشغول است؛ بکی سیرده شده از طرف آقای وزیر مالیه برای تقبیل بکنفر را مقرر فرموده اند یاخبره و دیگر از همه چیز و اجابت مقرر فرموده اند بمعاضه این دو نفر رسیدگی نمایند یاخیر؟

وزیر مالیه - اما برای حساب بکنفر فرستاده ام از همان روز بیکه مسیو نوز را مهزل نموده اند مشغول جمع آوری تمام حسابها هستند ترتیب حسابها را ک داده اند اگر مفتشی لازم باشد مسلم گذارده میشود برای آتی هم بکنفر مدیر صحیحی باید بگذاریم اداره کمرک اداره بزرگ معتبری است بکنفر مدیر علمی که عالم باشد و تفرقه هم بشود لازم داریم حالا بکنفر آدم موقتی است و در تحت وزارت مالیه می باشد دو روز قبل همین قدر غدن شده و ترتیب حسابها را رسیدگی می نمائیم سابق بر این صورت کل را میدادند حالا دستور العمل داده ایم که صورتها را بجزء بدهند و مخارج را هم قلم داد نمایند از روی اسناد رسیدگی شود بعد از این مرتباً همین ترتیب بنویسند و بدانند برای مفتشی هم چند نفر معین می کنیم ماه پناه صورت نوشته اول ماه صورت یکماهه را بجزء بدهند و عایدات را هم صورت بدهند حالا نمیدانم این ترتیب که فرار گذارده ایم صحیح است یاخیر؟

مستشارالدوله - اما برای مجلس بیکه این دو نفر سابق اولاً بکلیه نباید مداخله داشته باشند.

وزیر مالیه - آنها را بکلی خلع نمودیم.

مستشارالدوله - برای این عرض میکنم که کینه بدستور العمل آنها رفتار میکنند.

وزیر مالیه - مدیرهایی که در بوشهر و بندر عباس و کرمانشاه و سایر سرحدات هستند گفتیم حالا بکار خود ابقا باشند.

مستشارالدوله - در باب ولایات عرض نکردم برای آنکه و نفرکه میگویم باسم مهزل ولی در باطن مداخله دارند مداخله نداشته باشند.

وزیر مالیه - جزئی اسناد نزد آنها است حالا خواسته باشیم بکمرتبه اداره کمرک را با اجزائی که مداخله دارند برهم بزنیم نمیشود بکنفر از جانب من هست در کمرک حالا خبر ندارم اگر تخطی شده باشد و خطائی آنها کرده اند نمیدانم. اصلاً دولت آنها را بکلی متفک نموده بهیچوجه مداخله ندارند مسیو کینه را مشغول و مدیر موقتی نموده ایم.

سعدالدوله - این طور نشد مفصلاً بفرمائید کینه را حضرت عالی منتخب فرموده اند بنمایند کی و مدیری یا مسیو نوز؟

وزیر مالیه - دولت او را معین نموده.

سعدالدوله - بچه اطمینان؟

وزیر مالیه - باطمینان مدیرهای ولایات.

سعدالدوله - بشام آنها اطمینان تمام

نداشتم اینهمه اوضاع برای عدم اطمینان کلیه است کینه را حضرتعالی منتخب فرموده اید چون حالا مسئول ما وزیرمالیه است منتخبین را اگر دولت هم معین نماید وزیرمالیه باید منتخب نماید بعداً احکام صادر بشود کینه را حالا حضرتعالی منتخب نموده اید با مسیونوز.

وزیرمالیه - بنا شد یک نفر را بگذاریم عجله او را گذاریم ولی بنده انتخاب نمودم بنده گذاردم دولت دید کسی نیست لایق شدم.

سعدالدوله - چون فرمودید حالا اداره علمی شده و آدم عالم باید گذارده شود بواسطه کتابچها و تنظیمات اداره و ترفهای خارجه اینها هم باید عالم باشد بالصرحة عرض میکنم این آدم به چوچه اطلاعی ندارد.

وزیرمالیه - جناب عالی معین فرمائید. **سعدالدوله** - بنا بود فرنگی مدیر نباشد یک رئیس و مدیر ایرانی با یک نفر مشاور فرنگی تعیین نمایند.

وزیرمالیه - این مطلب باید عرض شود. **سعدالدوله** - امداد در صحبت دیگر فرمایشات جناب عالی بگوشی نمی توانم جواب بگویم برای تکلیف ولایات که میفرمائید مدیر ولایات را نمیتوانیم برهم بزنیم یک نفر مشاور خوبی برای تفتیش من سراغ دادم برای آنجا بگذارید.

وزیرمالیه - بسیار خوب بنده ایانید. **سعدالدوله** - آن مسیونوز کس است هم دیانت دارد و هم امانت.

حاجی محمد اسمعیل آقا - رئیس باید ایرانی باشد **سعدالدوله** - رئیس باید ایرانی باشد و در تحت ریاست جناب عالی باید باشد عرض میکنم این کینه را جناب عالی نمی شناسید این کینه هنوز بکینه های سابق باقی است مسیونوز نیستیم با مسافرن چه میکرد سئوال فرمائید چه نوع بی احترامی ها با مسلمانها میکرد و ابداً سواد و علم ندارد.

وزیرمالیه - ممکن است. **حاجی محمد اسمعیل آقا** - علاوه از آن روزی که آندو نفر را منگاف نمودند وجوهات و عایدات دولت را بتوسط وزارت مالیه خرج میکنند پایه میل خودشان.

وزیرمالیه - آنها حق ندارند. **حاجی محمد اسمعیل آقا** - عایدات روز بروز چه میشود؟

وزیرمالیه - همانند. **حاجی محمد اسمعیل آقا** - از آن روز که اینها خلق شده اند موجود است همچو فرمودید نباید مصرف بشود.

وزیرمالیه - همین طور است ترتیبی از برای خرج داده شده که بخارج کزاف نکنند مثلاً باسم ریاست گمرک یک موجب نام است یک موجب غالب ولایات را هم حاصل خیز آنها را احتکار کرده اند و از برای هر جا تکلیفی معین می کنیم تلگراف هم زده ایم همینطور که بن راجع شده اینطور که عرض میشود در تحت عمل صحیح و امدادیم

سعدالدوله - گرایه خانه میگیرند علاوه موجب میگیرند به جناب عالی خبر میدهند باید مقرر

فرمائید بجز کترات چیزی داده نخواهد شد. **وزیرمالیه** - باین مجله نبشود صورت خواستام جز به بدنه صورت که رسید آنچه صحیح است قبول میکنم و اگر صحیح نیست نسخ میکنم.

سعدالدوله - مجلس باید سئوال بکنند حالا معلوم شد یک مدیر میخواهد یک مشاور باقی تمام در تحت مسئولیت وزیرمالیه است.

وزیرمالیه - اینها را روز فرمودید. **سعدالدوله** - خیر همه وقت عرض کرده ام اول ترتیب کمیسیون دوم ترتیب اداره سوم رئیس و مدیر ایرانی تمام احاد ملت مرا ملامت میکنند که بمسیونوز فلانی عرض شخصی داشت جناب عالی میداستید بنده عرض شخصی نداشتم اگر عرض پیدا شد وقتی بود که وزارت تجارت را بن داده بودند تجار از او شکایت کردند بنده بدولت اظهار کردم قبول نکردند نوشتجات و مستودجات و کافه های زیاد موجود است تمام متفقاً از بنده میخواهند حساب این آدم رسیدگی بدقت بنمایم هر چه خواستم قدری بحساب او برسم گفتند طوری است که نمیشود بعضی از رجال دولت گفتند مطمئن هستیم بعد گفتن رئیس باید یک نفر ایرانی باشد دو نفر دیگر مستوفی و معاصب از خارج یاد داخل فرق نکنند سه نفر هم از خارجه باشد از برای همه کار عهده که در تمام جاها انتشار پیدا شده و حالا از خواب بیدار شده اند و میگویند سیاست مالی میکنند دیگر زیر بار بیفتی نمیروند خیانت مالی نباید بشود شرف ایرانی را می خواهند از کمیسیون عدل میکنند سه نفر ایرانی دو نفر فرنگی معاصب معتبری معین خواهند شد ما هر چه

بکنیم هر قدر خرج بکنیم از هزار تومان تا صد هزار تومان بخواهند ملت میمانند که تصور نکنید ملت بی غیرت هستند همه حاضر هستند بدنه.

حاجی محمد اسمعیل آقا - مجلس بودم میگفتند برای حسابهای مسیونوز حاضریم تلگراف هم بزنند هیچ مالی از مال التجاره با آنکه ضرر دارد از گمرک خارج نکنند تا حساب او رسیدگی شود گفتن به مجلس اظهار میکنم بفرمائید تلگراف شود هیچ مالی خارج نشود.

سعدالدوله - بنده بدرسم خود حاضریم. **وزیرمالیه** - یعنی میفرمائید ضرر ندارد. **اسدالله میرزا** - البته ضرر دارد برای گمرک و دولت و تجار.

حاج محمد اسمعیل آقا - ضررش را می دانم و ملتقت هستم چون بواسطه اشتراط پروانگی که مسیونوز تومانی پنجاه هزار خریده و میفرودد بحساب دولت می خواهد بیاورد و از عایدات دولت کسر نمی گذارد وزیر گمرک بوده حالا اگر یک نفر ستر اهرج دولت بیاورد باین ترتیب نمیشود.

وزیرمالیه - چاره باید کرد من گفتم صورت بنویسند معلوم است بگذاریم دو سه نفر معاصب برای این خواست که از برای بد چیز بنویسند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - این مطلب بر ما معلوم شد از وقتی که آنها را خلق نموده اید دخالت ندارند و اداره در تحت فرمان وزیر مالیه است بموجب صورت سه میفرمائید از جناب عالی سئوال می شود.

وزیرمالیه - یعنی چه طور؟ **سعدالدوله** - یعنی عایدات دولت از روزی

که اینها خلق شده اند بهمه جناب عالی است. **وزیرمالیه** - میخواهید مواجهم بنده. **بحر العلوم** - از آن چیز هتائی مخفی می گویند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - بهر مصرفی دولت بول میبرد باید بحواله وزیر مالیه باشد وزیر مالیه هم بصیر هستند البته هیچکس نمیتواند تفتیش نماید حالا تکلیف اساس اداره هم باید اجراء کارکنند امروز این آدم را خلق نمودید ادارات سرحدی هم همه جا سرکارشان هستند صلاح تعطیل هم نیست پس هر کدام سر جای خودشان هستند در اینجا هم اگر دفتر را از دفتر دار بگیریم و تغییر بدیم رسته دست او است نمیشود پس اجزائی که بودند هستند تا خلاف آنها معلوم شود عجله برای رئیس و مدیر باید کاری کرد.

وزیرمالیه - آنها را که خلق نمودیم بکنفر مدیر موقتی گذاریم کاری هم که من کرده ام تلگراف کردم که خود آنها بیکه در ولایات هستند مسئول هستند عایدات را بجزه صورت بدهند با مختار اول مواجب اجزا و گرایه خانه و غیره صورت برسد این مدیر ولایات را حالا نمیتوانیم تغییر بدیم و تلگراف بکنیم مقصود تا جواب برسد صورت بکامه را می بینیم معلوم می شود.

حاجی محمد اسمعیل آقا - مختار اداره را عرض نکردم مبادات فاضل از خرج که بالاست مقرر موجود میشود دولت نباید خرج بکنند از روزی که مسیونوز خلق شده باید معلوم شود نباید دیناری با حدی داده شود.

وزیرمالیه - فدغن شده از دفتر دار صورت خواستم این صورت خود وسیله تفتیش است حالا شاید این دوروزه معلوم شود.

سعدالدوله - مفتشین را کی میفرستید؟ **وزیرمالیه** - این يك مسئله خارج است.

حاجی محمد اسمعیل آقا - مختار بیکه قلمداد بکند مجلس مالیه را خواهند شناخت اگر فرستی مبادرت مجلس قبول نمیکند.

سعدالدوله - این يك توضیحی است که بعد عرض میکنم مدیر باید ایرانی باشد این عقیده را از ذهنشان بیرون بکنند استعفا میکنم مدیر فرنگی نباشد.

وزیرمالیه - در ذهنشان است. **سعدالدوله** - در ذهنشان نیست.

وزیرمالیه - یعنی طوری میفرمائید که همچو عقیده ندارند؟

سعدالدوله - بنده از اینجا نمیتوانم خارج بشوم همچو تصور نکنید که بنده خیالی دارم بنده فدائی ملت هستم تا زنده هستم از مجلس خارج نمی شوم.

وزیرمالیه - خطاب به مجلس بفرمائید بنده، چاره این حرف را میزنند.

سعدالدوله - حالا هم به مجلس میگویم يك نفر فرنگی نباید مدیر باشد از فرنگی چیزیکه قبول میشود از برای تفتیش یا بعنوان معاونی یا مشاوری اگر لازم باشد چیز دیگر قبول نمیشود.

وزیرمالیه - بموجب قانون اساسی خودتان هر چه نوشته شده باید عمل نمایند.

آقای سید حسن قلی زاده - مطلب محسور

ندارد تکالیف، وزیر مالیه همان است که فرمودند نباید مکرر خود مسئولیت دادند دیگر تکرار هر مطلبی گویا صحیح نباشد هر وزیر در اداره خودش مستقل است و دیگر انتخاب و کمیسیون راجع باینجا است البته سابق اختیار بود که بصدر اعظم گفته شود حالا مخالف کلیه قواعد است.

وزیرمالیه - در فرانسه که جمهوری است و در آلمان و انگلیس بتصویب امپراطور است.

سعدالدوله - خیر بنده عرض میکنم با مجلس است.

آقای سید حسن قلی زاده - وزیر مالیه نمیتواند بحساب مالیه به تنهایی رسیدگی نماید.

وزیرمالیه - من شخصاً نمیتوانم ولی در کمیسیون با آنها میتوانم و اگر موافقت مجلس هم باشد خوب است.

سعدالدوله - اذان بنده میفرماید کمیسیون بکنیم ولی مأمورین را خودتان بفرستید.

اسدالله میرزا - اینها در وزارت خارجه است. **سعدالدوله** - خودمان تعیین میکنیم.

احسن الدوله - اینها سدره دخل نیست آن رؤسا که هستند این قدر کار میکنند اولاً باید جناب وزیر مالیه تلگرافی باین مضمون مخابره نمایند که آنچه وجوه نقدی است ضبط کرده اند صورت بفرستید مختار میومیه ندارند حالی است که بیای تجارت مواجهم ما بنده است باید تلگراف بزنید با اطلاع اجراء ضبط شود اجزا این قدر گرسه نیستند صورت اجراء هم وزارت مالیه بفرستید البته مواجب آنها را هم معین خواهند فرمود ولی مجبور نباشند وزیر دست بگذارد خارجه و بی اطلاع از افعال او نباشند باید مسلط باشند مثلا در آذربایجان هیچ نمیشد.

وزیرمالیه - پس يك کار دیگر میکنم بگوشی نباید بخواهیم من عقلم باینطور برسد بکنفر مدیر موقتی معلوم شود در تزلزلیکه آنها دارند شبهه نیست گفته ام در کارشان مشغول باشید ولی تکلیفات این است بجزه صورت بدید.

احسن الدوله - با اطلاع کسی؟ **وزیرمالیه** - آن صورت که رسیدن تفتیش میکنم اگر از حالا بگویم ادارات سخت میشود و اموراتش از روی استحکام نمیگردد مگر مجلس يك دستور العمل تازه بدهند.

احسن الدوله - از دو حال خارج نیستند یا درست کارند و امین یا نیستند اگر امین هستند مسلماً کسرشان نمیشود و اگر متقلب هستند آنها مسلماً استعفا خواهند داد.

وزیرمالیه - یعنی میفرمائید اجزا را بر رئیس بکاریم.

احسن الدوله - از اول التفتات فرمودید تنها صورتها و پولها با اطلاع اجزا ضبط شود.

وزیرمالیه - اجزا صورت بدهند.

احسن الدوله - اجزایش خودشان صورت دادند اجزا از صبح تا غروب مستحضرند ولی شام که میشود اسناد را از آنها بگیرند.

وزیرمالیه - جواز ندارند.

احسن الدوله - جواز دارند مرتب نیست.

وزیرمالیه - باید رسیدگی کرد.

احسن الدوله - بنده خود نظارت کامل کرده ام نمیگذارند اجزا ملتفت باشند حالا عرض میکنم اجزا مسلمان اینقدر خاک بر سرشان شده که نباید دخالت داشته باشند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - اگر بکنفر مسلمانان باشد مگر تمام برهم میخورد غیر از این نباید بشود بنده عقیده ام این است يك عمل از گمرک خانها بیرون نرود تا بحساب این آدم رسیدگی بشود اگر شش ماه طول بکشد باشد.

سعدالدوله - شش ماه باشد چاره نیست.

رئیس - پس بکلی گمرک را بهم بزنید.

حاجی محمد اسمعیل آقا - برهم بزنید.

آقای میرزا ابوالحسن خان - چه باید کرد.

حاجی محمد اسمعیل آقا - مال مسلمانان را تا کی بزنند؟

رئیس - بارها فرمایش بکنید انشاء الله بتوجه جناب وزیر مالیه خوب میشود.

آقای میرزا ابوالحسن خان - علامتی نباید باشد از برای سرحدات پس يك نفر ناظر معین نمازید مثل سایر ادارات بانگها بجای دیگر که رئیس دارد و نایب رئیس دارد چنانچه رئیس مشول است نایب رئیس هم مشول است اگر بخواهند نایب رئیس نظارت قبول میکنند اینکار را صحیح است باین ترتیب میشود کار از پیش برد.

سعدالدوله - مامم ترتیب صحیح خواستیم.

وزیرمالیه - تفتیش هم پشت سر اینهاست.

سعدالدوله - این کار را چطور میکنید.

وزیرمالیه - چطور باشد از اینجا باید بفرستیم.

مستشار الدوله - ارائه این طرق را بنده وقتی تأییدات از وزیر مالیه خواستم خودشان آن طور که صلاح میدانند مرتب میفرمایند حالا اجازه میفرمائید عرضی خاطر من رسیده واضح تر گویم با باشد مقرر فرمائید مجلس در ادارات تشکیل بدهند مرکب از رئیس و نایب رئیس هر روز اجزا و رئیس در آن مجلس حاضر شده صورت بومیه آنجا را به نویسند با مضای تمام همه روزه مقرر نموده به همین ترتیب مشغول باشند.

وزیرمالیه - این بد نیست بسیار ممنونم.

وزیرمالیه - فکر دیگر در خصوص استخدام فرنگی یا غیر فرنگی.

سعدالدوله - بنده عقیده ام این است يك نفر فرنگی باشد از آنجائی که در فرنگستان هم هست يك مفتش بگذاریم.

وزیرمالیه - بنده هم همین را عرض میکنم چیزیکه صحیح بود همان است که جناب مستشار الدوله گفتند.

وزیرمالیه - مسیونوز می گوید من وزیر بودم دفتر دست من است دفتر که مهر شود نمیشود آنها متفک شدند ولی اجزا دارند دفتر دار دارد خودش که نیست.

سعدالدوله - خودش نیست ولی در صورتش بود.

وزیرمالیه - حالا نمی شود مهر کنیم باید خارج کنیم آن وقت

سعدالدوله - مقصود از ازش دفتر نیست آن ازش نامی است که در آنجا هست نه اینکه دفتر را مهر کنند مقصود ایرانی باشد.

حاجی محمد تقی شاهرودی - اینها میگویند از روی نظام نامه است یا خارج از نظام نامه.

سعدالدوله - حاجی شما چرا این حرف را میزنید ما روزیکه مسیونوز را مزلول نمودیم گفتیم رئیس ایرانی باشد.

رئیس - خوب است طوری صحبت کنید که نتیجه داشته باشد.

آقای شیخ حسین - این وزرا ما باید هر يك از ادارات خودشان را منظم بنمایند وزارت مالیه قسمی معمول بدارند که تدرج دولت و ملت مشولند و جواب باید بگویند.

وزیرمالیه - بلی من مشولم.

سعدالدوله - مشول هستید و یکسال است نتوانستید منظم نمائید و حساب آنها را داشته باشید.

وزیرمالیه - ما مقضات نکردیم ما همان این طور رسید اما تمام را تعطیل بکنیم و هر موم بکنیم خیر نمی شود.

حاجی محمد تقی شاهرودی - کسی آزاد نیست در حرف زدن از روی نظام نامه باید عمل بشود.

وزیرمالیه - اگر کسی خیانتی ثابت کرد بدولت اظهار میشود بنده چهل سال است میان شماها زنده گانی کردم هیچ کار را طمع نکردم نخواستم منم یکی از احاد ملت هست منم خیلی ملت را می خواهم مهم مال و جانم را فدای می کنم من این طور عقلم رسیده که عرض کردم.

سعدالدوله - کدام يك از اجزاء اینجائین عرض را کردند.

وزیرمالیه - گفتید مهروموم بکنید.

سعدالدوله - ارش را گفتیم.

وزیرمالیه - ارش همان دفتر دار است.

سعدالدوله - ارش آن شخصی است که اسناد دست او است.

وزیرمالیه - اسنادیکه سند خرج است نمی شود گرفت.

وکیل التجار رشت - باید نشان و علامت بگذارید.

وزیرمالیه - این صحیح است که بگوئیم از مرکب قرمز نشان بگذارید اجزائیکه نمی شناسیم قطعاً نمی خواهیم.

آقای شیخ ابراهیم - ما باین دولت و ملت مقایرتی نمی دانیم.

حاجی حسین التجار - تمام برای آوردگی واردات دولت است ممکن است در سرحدات از حکومت یا از تجار با دیگری بکنفر نظارت در گمرک داشته باشد

وزیر مالیه - مذاکرات خوبست در کمیسیون باشد نتیجه اینجا گفته شود.

حاجی معین التجار - اگر از خارج باشد خوب نیست.

وزیر مالیه - مفتش از خارج باشد ما منشا می شود مرفی بکنیم.

حاجی معین التجار - اگر از خارج بخواهید میشود مرفی بکنیم.

وزیر مالیه - رئیس را میفرماید برداریم؟

حاجی معین التجار - این اشخاص همبند نظرارت پول را داشته باشند.

وزیر مالیه - بتجار بندر بوشهر و بندر عباس میفرماید صورت بردارند.

معین التجار - باید از صندوق کمرک مطلع باشند.

وزیر مالیه - آنچه بقل من رسید این است اگر از این ترتیبات چیزی نرسد صورت میرسد معلوم میشود.

معین التجار - تجار آنجا بدولت حق میدهند باید بکنفر مخصوص معین شود از صندوق کمرک مطلع باشند.

حاجی محمدعلی - نتیجه آن برای سابق هم بد نیست.

وزیر مالیه - حساب سابق را هم صورت خواسته ایم.

معین التجار - از برای حساب تمام دفتر و صورت دارد همان دفتر و صورتها را بکمیسیون ماله بصدیق خودمان رسیدگی مینمائیم اگر مجلس صلاح بداند.

وزیر مالیه - از برای کمیسیون رسیدگی بحساب جناب معین الدوله گفتند باتفاق باید باشد.

معین التجار - مجلس باید علیحده بکمیسیون برسد اقلا باید آیند، راجعاً کنید.

وزیر مالیه - برای گذشته حسابش را میرسیم، مشغول بودیم دیگر صورت خواسته ایم.

معین التجار - در ایامات چندین بجهت کی ندارد **وزیر مالیه** - عایدات و مأخوذات را صورت مینهند مدافه میکنیم بعد از آن اگر لازم باشد میتوان صورت بدهای جزو مالیات را هم رسیدگی نمائیم اما برای امروز چیزی که بنظر من میرسد همین است کار آنها صورت خواسته ایم همان که حاجی محمد اسمعیل آقا گفتند دیگر نمیتواند بعد از این چیزی بیفتد.

معین التجار - رای برای فراد گرفت مدیر بکنفر ایرانی باشد.

وزیر مالیه - حالا اگر بگویم ایرانی فرنگی باز میشود از برای علاج بکمر به لازم میشود بکنفر فرنگی میآوریم یا برای علاج و جراحی بکنفر فرنگی با ایرانی می آوریم رئیس ایرانی باشد اما یک مدیر میخواهد از برای جریان قانون و دفتر داری جوهر کدام را رسیده انتخاب بکنیم ولی ماله از اینها آه به حساب میخواهد معارج را چه بجز صورت بدهند از الاماله چیز صحیح را قبول میکنند. بعد از آن وقتش را تشکیل میدهد یعنی وقتش از آنها یک صورت جزو را باید بدهند از آنها وقتش میشود تجار هم صورت بفرستند اینکار ماله است.

معین التجار - اگر بدانند وقتش وحدای هست تقلب نمیکند.

سعدالدوله - لایحه که با بود تکرار دریم ترفیق باشد چهار شنبه حرکت کرده.

وزیر مالیه - اعلامی نداریم.

حاجی محمد اسمعیل آقا - تکلیف چه شد **حاجی امین الضرب** - نتیجه این است بوقت اجرا گذارده شود.

وزیر مالیه - میخواهد اداره وقتش را معین نمائیم میخواهد خودتان وقتش کنید.

حاجی امین الضرب - این راجع بوزیر مالیه است جواب عرض مراد میباید مکنی بکنیم و مدیر ایرانی می آوری.

سعدالدوله - عرض کردم فرنگی نباید باشد **حاجی امین الضرب** - برای کلیه چند نفر میخواهد.

وزیر مالیه - دوازده نفر.

حاجی امین الضرب - دوازده نفر را شما از ایرانی ندارید؟

وزیر مالیه - عقیده بنده این است با هم باشند **سعدالدوله** - عقیده بنده هم همین است با هم باشند بهتر کفایت.

وزیر مالیه - البته هر دولتی مستخدمین از املت خودش است ولی بعضی امورات که محتاج می شویم چه باید کرد فعلا از این مستخدمین ایرانی و جوانها که داریم اولاً بتدریج بکی دوسال درس علمی باید بخوانند.

سعدالدوله - تا یک درجه مشغول تحصیل هستند ولی تمام رجال دولت با اداره کمرکات که محتاج علمی باشد عالم نیستند حالا این منشی های ایرانی را بفرمائید بیایند خود حضرت عالی تصفیه فرمائید.

وزیر مالیه - بنده را از این قرار عامی تصور فرمودید.

سعدالدوله - چون فرمودید یکی دو سال درس بدیم.

وزیر مالیه - اکتیم برای علم خارج.

سعدالدوله - یکی از حسن فرنگیها که معروف است حساب را زود میدهند سه حال است حساب را نداده. وزیر ماله هم دفتر دارد و اداره مهندفتر دارد دوازده نفر در مدرسه دارالافتون معصل ایرانی و جوان های کامل حاضرند.

وزیر مالیه - در بانکها هم هست.

سعدالدوله - از برای دفتر دار از پذیر امور خارجه استفسار فرمائید انجام میدهند.

آقاسید ولی الله خان - برای شاگرد که فرمودید نیک از آنها معلومی ندارند بهترین است چند نفر از ایرانی در فرنگستان هستند بفرستند بیاورند از این سرچشمه سیراب شوند اغلب از ایرانی هاهم در اینجا زحمت کشیده اند ولی نمی توانند به تمام شقوق و شب برسد فعلا اکتفا نشود بحساب صحیح می خواهیم در آن معرکه که در فرنگ هستند هنوز خودشان را بحساب نمی دانند فرنگیها که بسیار مسلط هستند خودشان را یک جمع نویس میکنند زیر دست معلم فرنگی هستند و اعتراض میکنند که برسد.

آقامیرزا محمود اصفهانی - نتیجه معلوم نشد.

آقاسید حسن تقی زاده - ترتیباتی که لازم

هد برای خودشان بر او خواستن مدیر که دست آویز عالی باشد مدعا کرده شد فقط حرفی که باقی مانده این است که رای گرفته شود و این چند فقره شمرده شد ولی آن ترتیب که این ساعت رسیدگی باو لازم است معینای خود اداره است که نام منظم است همین قدر گفتند یک نفر مسیونوز رفت کار تمام شد.

آقامیرزا ابوالحسن خان - وضع ماله این نیست که ما برای ایشان اجزا منتخب میکنیم ما وزیر مالیه راصحیح میدانیم خودشان باید ترتیب کار خودشان را بدهند در هر جا اختلافی شد از اوقات که از ایشان بخواهیم.

سعدالدوله - هر ترتیب که خودشان میدانند درست است ولیکن امروز ما باید اخطار بشانیم مدیر فرنگی را ما قبول نمیکیم.

آقاسید حسن تقی زاده - در صورتیکه خودشان حاضر هستند هر که باشد با خود ایشان است از مجلس با این مذاکرات نتیجه گرفته نخواهد شد.

رئیس - فرمایش آقای تقی زاده صحیح است ولی این که نباید فرنگی باشد این مطلب شخصی است.

حاجی محمد اسمعیل آقا - ما اکتیم تمام با وزیر ماله است لیکن از روز اول گفتیم مدیر و رئیس باید ایرانی باشد خودشان هم میدانند.

سعدالدوله - یکی مدیر ایرانی راست که الزم بر تمام کارها است.

حاجی محمد اسمعیل آقا - اینها بر حسب اطلاع است باید مدیر ایرانی باشد که عایدات دولتی و سایر چیزها دست او باشد روز اول بکه عزل مسیونوز و مسیونوز را خواستیم همین را گفتیم و از آن روز هم باطینان وزیر ماله بودیم.

آقامیرزا ابوالحسن خان - در قانون اساسی است مدیر فرنگی نباشد.

رئیس - نیست همچو چیز.

صدیق حضرت - در قانون اساسی ما که حاضر است نداریم.

وزیر مالیه - توضیحاً نیست میفرمائید قانون اساسی ما نیست که مدیر فرنگی نباشد این را اینجا اظهار میدارند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - این مطلب دو سالت آن تلگرافات آذربایجان که رئیس اداره کمرک فرنگی بر ما مسلط نباشد تمام را دولت می دانند.

وزیر مالیه - این را من تازه میشنوم.

سعدالدوله - این نوشته شده.

وزیر مالیه - این کجا نوشته شده؟

رئیس - این کجا در مجلس مذاکره شد؟

اسدالله میرزا - ریش تانور ترجمه اش مدیر است که نباید باشد.

حاجی سید اسمعیل - اصلاحاً راجعاً نباید باشد بخارجه مجازات نمی شود داد که رعیت خارجه است **وزیر مالیه** - عقیده بنده مطلب تمام شد امروز که آمدم خیلی امیدها داشتم.

سعدالدوله - باز فرار شد کینه مدیر باشد؟

رئیس - اینها که می گویند تبیین رئیس هر چه از این قبیل هست از روی نظامنامه باید باشد **سعدالدوله** - این جزو قانون شده که نوشته

رئیس - قانونی که بصوب مجلس رسیده وجه هم فرسیده این را نمیتوان قانون گفت.

سعدالدوله - قانون نیست پس چرا می نویسم حرف هم دیگر نمی زنیم قانون نیست بیندازیم دور.

آقاسید حسن تقی زاده - قانونی که نوشته شده وجه فرسیده حالا یک مسوده است تا صبح بشود آنوقت ولی و کلا میتوانند هر یک پهلوی خودشان چیزی بنویسند بمجلس بیاید بسته است با کثرت آراء.

حاجی امین الضرب - پادشاه که مسیونوز را عزل نمود استعدای رعیت شد قانون نبود.

سعدالدوله - جناب حاجی امین الضرب بکنند از من عرض کنم همانروز که استعدای عزل مسیونوزو بریم شد از همانروز استعدا شد دیگر ایداً مدیر و رئیس فرنگی و خارجه نباشد.

آقاسید حسن تقی زاده - این اتفاق عزل مسیونوز بدون صحبت شده یا اینهایی که می گویند صحبت شده و کسی نشنیده؟

حاجی امین الضرب - آقا بکنند از تمام بودند و نشنیدند این چه صحبتی است می کنید اهدی زیر بار رئیس خارجه نبرود.

حاجی سید محمد - این مسئله مثل آفتاب روشن است علی الرؤس شده از روزیکه بشاهزاده عبدالعظیم رفتند همین حرفشان بود.

رئیس - شما مسئله شاهزاده عبدالعظیم را راجع بمجلس میکنید.

حاجی محمد اسمعیل - این استعدا شده است.

حاجی امین الضرب - جناب وزیر ماله یادداشت بکنید که رئیس و مدیر نباید از خارجه آن روز هم باطینان وزیر ماله بودیم.

آقامیرزا فضلعلی - از دولت استعدا شده است.

آقامیرزا ابوالحسن خان - مدیر کل نمی خواهد مدیر جزه.

حاجی امین الضرب - معالناً اینکه هست نباید باشد.

رئیس - استعدای شخصی است ما نداریم همچو چیزی در نظامنامه نیست این ربطی بمجلس شوری ندارد.

حاجی امین الضرب - پنجاه استعدا که که روی هم بکنند این یک رای مجلس شوری می شود.

صدیق حضرت - این استعدای شخصی است.

سعدالدوله - مدیر ایرانی استعدا میکنیم بکنارید.

رئیس - این ربطی بمجلس ندارد **سعدالدوله** - نگارید.

وزیر مالیه - با این ترتیب می شود کاری از پیش برد در حقیقت امروز بسیار افسوس خوردم گفتیم دیگر مجلس اقصی ندارد.

سعدالدوله - اگر رئیس ایرانی نمی شود باشد پس مسیونوز باشد بهتر است مجدداً مسیونوز را سرکارش بیاورید بهمان ترتیب سابق باشد.

اسدالله میرزا - کینه در نوشجات امضا باسم خودش میکنید.

سعدالدوله - مدیر کل را هم از آذربایجان بیاورند.

رئیس - جناب وزیر مالیه مطلبی دارند؟

حاجی امین الضرب - اگر این ترتیب است مذاکره نشود بهتر است.

رئیس - این مطلب شماربطی بمجلس ندارد.

سعدالدوله - جناب امین الضرب دیگر حرفی ننویسند این یک کله را هم میگویم آنوقت همان ساعتی که عزل مسیونوز را خواستیم فرنگی نباید باشد.

رئیس - این نیست.

وزیر مالیه - وزیریکه بمجلس بیاید با این ترتیب میشود. برای نتیجه نشسته ایم این ترتیب باشد هیچ وقت مجلس نتیجه ندارد امروز ما باید مسرتی آمده بودیم که دیگر این رد و بحث مانوشد.

سعدالدوله - مگر رقه دعوت بجناب عالی فرسیده بود؟

وزیر مالیه - چرا.

سعدالدوله - چون فرمودید بخیال مطلبی آمده بودم برای مذاکرات خودتان تشریف آوردهاید من عرض کردم رقه دعوت را ملاحظه فرموده اید و خودتان برای مطلب خودتان آمده اید.

وزیر مالیه - من همچو نگفتم همه نشسته اند میشوند.

سعدالدوله - اگر مطلب دیگر هم همین طور است چه عرض بکنم ما پیش از وقت نمیتوانیم قبول بکنیم.

وزیر مالیه - گفتگوی ما در این است که جمع و خرج ما باید رسیدگی شود کمر داریم و هاهم شمه ها یک مطلب است که جمع و خرج باشد و کمر داریم در کمیسیون مذاکراتی شد خوب است در کمیسیون مذاکره بشود نتیجه بمجلس بیاید در آن کمیسیون گفتگوی تعدیل شد که برای تعدیل یا باید از خرج بابایه از این جمع دولت که نتیجه میزری ده ساله است رسیدگی کرد تعدیل همه جا حالا صحیح نیست بعضی جا ها مالیات سنگین است و آن روز گفتیم چندین فایده ندارد جاهائی که سنگین است اسباب آبادی نیست و از آنجا که تعدیل نشده اسباب خرج دولت بشود و بنظر من این تعدیل مثل رسیدگیهای سابق باشد که بکنفر معین بکنند بعد گفتگوهای پیدا بشود طوری میزری باید نمود که از روی قاعده علمی باشد شخص واحد نباشد چند نفر مهندس بکنفر مستوفی بروند صورت را بیاورند که بدانیم برای اخذ مالیات چه باید کرد در کمیسیون همچو گفتند یک مرتبه از برای همه جا نشود فرستاد یکجا بروند تا ترتیبات بدست بیاید در این بین که میزین تعدیل نمایند بعضی اطلاعات حاصل میشود نه فقط برای ماله برای کلیه اصلاحات خوب است مثلا فلان زمین معلوم شود چه قدر کاشته اند آنهایکه هدر میرود معادل بکنند معلوم شود همین طور کلیه چیزها آنوقت نقشه مملکت بدست می آید خوب میشود حالا از مجلس سؤال میکنم همانطور که در کمیسیون مذاکره شد قبول دارند.

رئیس - باید رای بدهند.

حاجی محمد اسمعیل - این در کمیسیون شده ولی در مجلس نیامده در ترکیب تعدیل یعنی نشد.

وزیر مالیه - همین برای بنده کافی است که مجلس تعدیل راصلاح می داند.

آقاسید علی محمد - این برای آن باشد که حکومتها تعدیل بکنند.

وزیر مالیه - این تعدیل برای آن است که از روی عمل و مسارات حرکت کنند که هر کس حق خودش را از روی مالیات بدهد این تمام تعدیلات را از میان بر می دارد همانطور که گفتیم نقشه مملکت اصلاح بشود.

حسام الاسلام - این کمیسیون باید همه چیز داشته باشد نبض مساحت ارضی را بداند خاک را بشناسد.

وزیر مالیه - بلی تمام چیزها را اطلاع داشته باشد مقصود این است تصویب فرمائید بطور علمی باشد.

آقاسید ابراهیم - بعد از این اتهامات ترتیب سابق بشود.

وزیر مالیه - ولی برای اینکار مدت نباید معین کرد.

زرگر باشی - البته تعدیل علمی باید بشود.

وزیر مالیه - حالا این نمونه را صلاح می دانید که برای نمونه چند نفری بهمین نزدیکی ما بفرستیم.

سعدالدوله - بنده عرض میکنم اگر مطمئن هستید آنوقت.

حاجی محمد اسمعیل - این نمونه را هم صحبت خارج میکنیم امروز که تیم فردا یک چیز دیگر بنظرمان رسیده نیست.

حاجی امین الضرب - اذهان مجلس مسیون نیست همانطوریکه حاجی محمد اسمعیل آقا گفتند یک مجلس دیگر گفتگو میکنیم.

وزیر مالیه - این نمونه چه ضرر دارد از برای از یاد بصیرت قهیمه شود.

آقامیرزا محمود - از مرکز نمونه شود وقتیکه قبول شد همینطور میشود.

سعدالدوله - این هارا صورت بنویسید بعد برسیم.

آقامیرزا محمود - یک سال برای ولایات تمام میشود.

وزیر مالیه - اینکه بنده عرض می کنم از روی خیرخواهی است نمونه صحیح ضرر ندارد.

سعدالدوله - مشروط بر این که نمونه از طهران شروع شود.

حاجی سید اسمعیل - کاری بکنید که موانع را بردارید.

وزیر مالیه - اطلاعات و تفتیش برای این است که از چه مآخذ باید عمل شود خواهش میکنم از مطلب خارج نشویم چیزی که خوب است تعدیل است.

محقق الدوله - از اوزامات فوری است.

وزیر مالیه - دو بهم نمونه برای کار فرستاده شود سیم هم بصیرت یافتن در اینکار مالا من وسیله اطلاع ندارم که اسباب رضایت من باشد.

محقق الدوله - از مرکز باید شروع کرد.

حاج محمد اسمعیل - این عقیده جناب عالی است ولی باستی قاعده معلوم بشود بعد از چه جا شروع بشود.

حاجی امین الضرب - برای سال آینده ترتیب مالیات را چه طور قرار دادید .

وزیر مالیه - حالا که میفرمائید مالیه کاری نمیکند، یکی مسئله مخارج است خوب است اجزای کسبیهون همه رسیدگی کرده اند .

عون الدوله - تمام شده است

وزیر مالیه - این خوب فاصله شده که تمام مخارج رسیدگی شده یکسخت مخارج استمراری داریم یکی مخارج قشون آن هم صورت داده شده یکی فروش بآن تفصیل که در کسبیهون است بعبارة آخری لفظ بودجه که لفظ فرانسه است اگر نفرمائید که چرا لفظ فرانسه میگویی حالا نمی دانم در آن مجلس چه کرده و چه اقدام خواهند کرد .

رئیس - استنماخ کرده اند ولی اقدامی نشده دولت باید معین بکنند .

وزیر مالیه - این است فرستاده دولت .

رئیس - مال سال نو .

وزیر مالیه - مال قوی نیل راضی داده ایم .

سعدالدوله - مانی توانیم جواب بدهیم .

وزیر مالیه - مقصود از طرف من نشده حالا در آن باب مجلس هر چه رای دارد بنده .

محقق الدوله - خوب است وزارت مالیه بودجه وزارت خانه ها را رسیدگی نماید آنوقت مطالبه بکنند این چهارده هزار دره تماما نمیشود مال فرنگستان را که میدانید .

وزیر مالیه - حالا حرف فرنگستان را می زنید .

سعدالدوله - فرقی نمی کند .

وزیر مالیه - حالا فرمائید بنده ترتیب خارجه را بگویم آن ترتیب من بود و تکلیف مالیه که فرستادیم دیگر از خود نمی توانم بگویم چرا که خود مالیه بودجه می خواهد .

محقق الدوله - این ما را باید از وزره دولت خواست .

وزیر مالیه - صورت داده شده مال جنک معلوم مال وزارت خانه ها باید معلوم شود بودجه فرنگستان بک ترتیب طبقه دارد اینها جمع میشود نزد مالیه خودشان باید بگویند نه مالیه .

وزیر مالیه - نباید من بگویم باید خودشان بگویند .

محقق الدوله - یکی بودجه وزارتخانه ها یکی تفاوت عمل که موقت بنا بود نوشته شود و دستور العمل ولایات .

وزیر عالیه - داده ایم .

محقق الدوله - آن برای مذاکره بود دستور العمل ولایات را می خواهم .

وزیر مالیه - همین دستور العمل است و باید مهر شود این است جناب عون الدوله این دستور العمل را شادادید اما مخارج بودجه همین است که رسید اند اما برای تفاوت عملها صورتی می خواهم این پیشکار ها که می روند بی سند نباشند سابق سندی نبود تفاوت عملها را وجه ضمن می کردند و آنوقت چیزی باقی نبود این را فرار دادیم که چیزی فریب نهند

حاجی امین الضرب - البته اگر پولی بی سند گرفته بشود به مجازات بشوند

وزیر مالیه - البته قانون نوشته شود مجازات معلوم میشود .

وکیل التجار - تفاوت عمل تفاوتی پیدا میکند بی سند معامله نکنند از بعضی چیز میگیرند الا بعضی نمیگیرند .

وزیر مالیه - قول داریم تفاوت عمل را از آدم قوی نمیگیرند از آدم ضعیف میگیرند .

آقامیرزا ابوالحسن خان - تعدیل رفع میکند .

وزیر مالیه - حالا سیر کنید از کسبیهون نزد تعدیل چاره نداید .

وکیل التجار - این طول میکشد این تعدی از ضعفا برداشته شود .

وزیر مالیه - تفاوت عمل باید درست شود در کسبیهون صحیح میکنیم که با سندی تعدی نشود .

بحرالعلوم - با سوره باشد .

آقا شیخ ابراهیم - مرجع علی السویه دهد و بگیرند .

وزیر مالیه - آن نمیشود آنقدر فریاد بیرون می آید .

بحرالعلوم - ولی باز تعدیل بر نظر است .

وزیر مالیه - این جاری شده .

بحرالعلوم - حاکم که می رود تکلیف خودش را میداند .

وزیر مالیه - مطلب تمام شد انشاء الله باز مذاکره میشود وقتندیر است من خیلی قدر می خواهم .

بحرالعلوم - نمیشود اجمالا یک فقره را که غنی و فقیر معلوم شود مذاکره فرمائید .

وزیر مالیه - حالا اطلاعی از غنی و فقیر ندارم باید بصیرت داشته باشیم چون تعدیل در نظر است درست میشود .

جسام الاسلام - ترتیب عملی هر چه باشد قبول داریم تعدیل بسیار خوب است .

رئیس - تا یک اندازه مذاکرات شد انشب دیگر وقت گذشته در مجلس بعد مجدداً از برای این سه مسئله مذاکره و رای گرفته خواهد شد .

مذاکرات دارالشورای ملی
روز شنبه ۱۴ محرم الحرام ۱۳۲۳
آقا میرزا طاهر مذاکرات روز پنجشنبه هشتم محرم باقرآت نمود .

آقا سید محمد تقی - صورت شرایط استقرار دولت را بابانک ملی قرائت کرد (گفتند حالا که از مؤسسين بانک کسی اینجا نیست) .

رئیس - چرا جناب امین التجار و جناب حاجی محمد هانی آقا هستند .

امین التجار - بانک ملی حاضر است ولی باید تصویب مجلس باشد .

آقا سید محمد تقی - این چند فقره شرایط استقرار دولت از بانک ملی باید با حضور مؤسسين مطرح مذاکره شود فقط برای چهار کرور قرض دولت که یکی دومرتبه تأکیداً اظهار نموده میباشد خود مجلس تصویب نماید .

رئیس - بلی آنچه باید امروز مباحثه شود فقط در چهار کرور وجهی است که دولت لازم دارد بانی شرایط با خود بانک است .

مستشار الدوله - برای اینکه این مسئله استقرار در مجلس مطرح مذاکره شود مجلس باید مصرف چهار کرور وجه را بپردازد .

رئیس - گفتگو شده به آنها مشرفهای سابق است ولی حالام توضیح شود این قرض علی العجالة مصرفش معین است باید داده شود .

مستشار الدوله - یعنی بطوریکه مستثنی از مذاکره است ؟

رئیس - مستثنی نیست اگر باید ایرادی شود بفرمائید و اگر لزوم بیکی از وزره یا یوزیر مالیه باشد باید بخواهیم چیزی که هست حاجت این قرض فوری است از خارج همه شنیدید که دست تنگی دولت بی نهایت است .

آقا سید محمد تقی - آقای مستشار الدوله میفرمایند مجلس باید مستعجل باشد سابق و کلولا یات نبودند حالا تشریف آورده اند حالا باید از وزیر مالیه استفسار شود مصرفش را دانست .

سیدالحکما - ترتیبات حالافیر از سابق است چرا که بیشتر مالیات را گرفته بودند حالا گرفتند و باید دانست مصارف این چهار کرور چه چیز است باز یادتر از این چهار کرور لازم دارند .

آقا میرزا ابوالحسن خان - اولاً باید سؤال شود بانک ملی در کجا است بشرایط عمل شده دولت از بانک ملی پول میخواهد و شرايطش را با بانک درست نمود باید بداند و اگر نباشد بانک ملی نهد ملت باید بفهمد اما این معامله را دولت با بانک ملی باید بکنند تصور دولت هم با بانک ملی است ولی بنده هنوز بانک ملی نمی بینم اول باید موضوع بانک معین نمود که کجا است آنوقت .

آقا میرزا محمود - در نظامنامه نوشته شده که عایدات دولت باید با بانک ملی بیاید هنوز نیامده است .

سیدالحکما - باید دانست پول موجود کرده اند یا خیر .

آقا میرزا ابوالحسن خان - بانک ملی وقتی معین میشود که نقطه سرمایه و رئیس او معین شود بانک ملی را هنوز که بنده نمی بینم پول دارد پس با بگویند سرمایه او چقدر است .

رئیس - جناب حاجی سید مرتضی و امین - التجار هستند .

دکتروالی الله خان - آبانک دارای تمام شرایط قرض دادن هست یا نه ؟

حاجی محمد علی - در صورتیکه عایدات را دولت بدهد بلی .

دکتروالی الله خان - ترتیب بانک را داده اند یا خیر .

حاجی محمد علی - قدر تکمیل خبر .

دکتروالی الله خان - رئیس و مدیر که برای آنها خوب باشد از داخله نداریم از کجا تحصیل نموده اند .

حاجی محمد علی - هنوز ندارند .

دکتروالی الله خان - پس هنوز ترتیب بانک داده نشده چگونه قرض میتواند بدهد .

امین التجار - همین طرز که آقا میرزا محمود گفتند عایدات را بدهند آنوقت .

صدیق حضرت - بطور میفرمائید بانک ملی باید چهار کرور قرض دولت را بدهد آنوقت امتیاز نامه او صحیح میشود .

آقا میرزا ابوالحسن خان - اول نمیدانم مصرف قرض است بعد که مسلم شد و کلامت صلاح دانستند ملت باید مجبوراً حقش بدهد بنده هنوز